

Бутнік-Сіверський О. Б.,
*головний науковий співробітник економіко-правового відділу НДІ
інтелектуальної власності НАПрН України, доктор економічних наук,
професор, академік АТН України та академік УАН.*

ІННОВАЦІЙНА ВЛАСТИВІСТЬ ТРАНСФЕРУ ТЕХНОЛОГІЙ: КОМЕРЦІАЛІЗАЦІЯ МАЙНОВИХ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ТА РОЗВИТОК ЇЇ ОРГАНІЗАЦІЙНИХ ФОРМ

ДОПОВІДЬ

Шановні колеги, зацікавленість наукової спільноти проблемами інтелектуальної власності у сфері трансферу технологій має на меті актуалізувати напрям інноваційного типу розвитку в Україні.

Означу головні теоретичні позиції на цьому напрямку.

Узагальнення свідчить, що *трансфер технологій з позиції права* – це вид комунікацій між суб'єктами господарювання на основі договірних відносин, які досліджуються багатьма науковцями юристами.

З позиції економістів трансфер технологій – це комплекс економічних відносин, які виникають в області використання та передачі нових техніко-технологічних знань про виробництво продукції, про застосування процесу чи надання послуги між її власником і замовником.

Означена проблема має стратегічний напрям розвитку так як просування до неоекономіки потребує прискорення інноваційного розвитку, переходу до стратегії виробництва високотехнологічної продукції завдяки прогресивних організаційних та управлінських рішень.

Проблема загострюється, якщо враховувати, що питома вага інноваційної продукції в загальному обсязі реалізованої промислової продукції в Україні становить лише 3-5%, український високотехнологічний експорт становить 4-5 млрд дол. США на рік, хоча потенційно оцінюється на рівні 10-15 млрд дол. США, або 0,3-0,5% світового експорту.

Підґрунтям прискорення інноваційного розвитку є **інновації**, які створюються та розробляються за результатом **інноваційного процесу**, яким є перетворення наукового знання в нововведення, який узагальнюючи можна

представити як послідовний ланцюг подій: «*наука–техніка–технологія–виробництво-комерціалізація*» або рішення виробничого, фінансового, адміністративного або іншого характеру та інших результатів інноваційної діяльності.

Зазвичай виділяють *п'ять фаз інноваційного циклу* : наука - дослідження - розробка (проекткування) - виробництво - споживання (експлуатація). Кожна фаза у такому циклі на практиці являє собою самостійні сфери діяльності і має своє коло завдань і виконавців, свою специфіку організації, фінансування та управління, що є системою активних дій.

Це і є *інноваційною діяльністю* суб'єктів господарювання. Окремо виділемо у цьому циклі розробку та створення *нестандартного обладнання*, яке є початковою стадією матеріалізації інженерної думки народжуваної технології.

Зазначимо, рушійною силою інноваційної діяльності є *інноваційне підприємництво*, яке є особливим новаторським процесом створення нового, виробництва нових продуктів, технологій та послуг і супроводжується формуванням відповідних методів організації й управління виробництвом, що є предметом інноваційного менеджменту.

Головним завданням тут є комерційне використання техніко-технологічних нововведень з відповідною фінансовою відповідальністю за результати такої діяльності.

Зазначимо, саме *інноваційна діяльність є складним процесом народження технологій* за умови трансформації творчих ідей та інженерної думки у нові винаходи, корисні моделі, помислові зразки або в нові техніко-технологічні знання, які набувають майнові права інтелектуальної власності.

В основі *інноваційної діяльності, спрямованої на народження технологій*, закладено комплекс або сукупність наукових, технологічних, як процес, організаційних, фінансових та маркетингових заходів, впровадження нових методів виробництва, придбання машин, обладнання, установок, інших основних засобів та капітальні витрати, пов'язаних з упровадженням відповідних інновацій.

Зауважимо, що такі технології у кінцевому результаті набувають **інноваційні властивості** за **якісною ринковою ознакою** – це **ефективність технологічного процесу** з позиції витрат; конкурентоспроможність виробленої продукції при її використанні та прогресивністю у порівнянні з базовими технологіями (проривні, піонерські, передові, тощо).

Відмітимо, що найважливішими показниками, що характеризують ***ефективність технологічного процесу***, є: питомі витрати сировини, енергії на одиницю продукції; якість готової продукції; кількість готової продукції; інтенсивність процесу; затрати на виробництво; собівартість продукції; продуктивність праці, віддача, капіталомісткість та ін.

Саме ***інноваційні технології*** набувають **майнових прав інтелектуальної власності та стають об'єктом трансферу на ринку з урахуванням їх інноваційних властивостей.**

Відмітимо, ***комерційна реалізація інноваційних технологій*** є елементом складної системи науково-технічного обміну (співпраці) та комунікації, яка здійснюється на умовах договірних відносин.

Трансфер інноваційних технологій може здійснюватися як на **комерційній так і на некомерційній основі.**

Найбільш притаманним для **ринку технологій** є комерційний трансфер неуречевлених технологій, який створює основу сучасних науково-технічних відносин.

Основними формами ***комерційного трансферу технологій*** є: продаж патентів; продаж ліцензій; продаж «ноу-хау», лізинг; договори з приводу копірайт; франчайзинг; надання наукомістких послуг. Усі ці форми передбачають **отримання прибутку (роялті)** від здійснення таких господарських операцій.

Акцентуємо увагу, **практика господарювання** в нашій країні та за її межами виробила цілу низку ***організаційних форм трансферу і комерціалізації технологій***, що є **головним напрямом просування трансферу і комерціалізації технологій.**

Сьогодні, з розвитком **ринку технологій** пов'язують ***високотехнологічний бізнес та інноваційне підприємництво***, до якого відносять ***організаційні форми трансферу технологій*** – це створення технопарків, технополісів,

інноваційних центрів, наукових парків, конгломерати (пояси) технокомплексів і наукових парків, проведення політики ресурсозбереження, інтелектуалізації всієї виробничої діяльності.

Ці організаційні форми трансферу технологій входять до складу **інноваційної інфраструктури**, одним з завдань якої є просування на договірних умовах нововведень (інноваційних технологій) на регіональні, міжрегіональні, іноземні ринки, включаючи виставкову, рекламну, маркетингову діяльність, патентно-ліцензійну роботу, захист інтелектуальної власності.

Ці структури можуть значно відрізнятися за розміром, видами діяльності, структурою управління, обсягом вхідних ресурсів і вихідних послуг.

Свідченням розвитку інноваційної інфраструктури свідчать статистичні дані: на сьогодні в Україні функціонування інноваційної інфраструктури забезпечують: 40 індустриальних парків, 26 наукових парків, 16 технопарків, 24 центри інновацій та технологічного трансферу, 22 інноваційних центри, 38 центрів комерціалізації, 24 інноваційних бізнес-інкубатори, один інвестиційно-технологічний кластер, більше 30 кластерів, одне інноваційно-виробниче об'єднання, інші стартап-школи (суб'єкти господарювання, які надають теоретичні знання та практичні навички у сфері створення та діяльності стартапів), інкубаційні програми (програми для новостворених під-приємств, спрямовані на розвиток стартапу), центри інтелектуальної власності (суб'єкти господарювання, що забезпечують реалізацію освітньо-професійних, освітньонаукових та наукових програм, а також підвищення кваліфікації працівників у сфері інтелектуальної власності), венчурні та інвестиційні фонди, центри науково-технічної та економічної діяльності тощо [1].

Розвиток **інноваційної інфраструктури трансферу технологій** здійснюється в напрямку **створення мереж** шляхом організування науково-виробничих і дослідницьких об'єднань та центрів, які мають можливість надавати послуги у сфері трансферу технологій.

Зазначимо, поняття **«мережа»** в інноваційному середовищі виступає як інструмент інноваційної інфраструктури.

---

¹ Стратегія розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року [Електронний ресурс]. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/526-2019-p>.

Головними їх завданнями є: трансфер технологій між науковим сектором і компаніями, а також всередині промислового сектора; пошук партнерів для здійснення кооперації в розробці і впровадженні нових наукомістких технологій; поширення технологічної інформації серед наукових організацій та підприємств; формування єдиної бази технологічних запитів та пропозицій, тощо.

Функціонування більшості мереж трансферу технологій базується на використанні наступних інструментів: єдина база технологічних запитів і пропозицій; технологічний аудит – це перевірка пропозицій / запитів на технічну спроможність і готовність до трансферу; веб-сайт мережі – це інформаційний ресурс, на якому представлена база технологічних запитів і пропозицій мережі; періодична інформаційна розсилка з інформацією про діяльність мережі і нових профілях; мережева взаємодія з членами та партнерами мережі.

Підсумовуючи, зазначим, що мною акцентовано увага на окремих проблемах, що є дискусійними. До цього також відносяться оцінки переваг та недоліків при впровадженні трансферу технологій, на які слід було би звернути увагу.

Одночасно, сподіваємось що перелік зазначених проблем доповнять інші учасники конференції.

Я впевнений, що кожна пропозиція стане предметом подальшого узагальнення та поглибленого дослідження розвитку інтелектуальної власності у сфері трансферу технологій в напрямку прискорення інноваційного типу розвитку економіки України.

Дякую за увагу.